

PSICOLOGIA EVOLUTIVA

ETAPA PRENATAL I PRIMERA INFÀNCIA

ÍNDEX

DESENVOLUPAMENT EVOLUTIU	3
L'ETAPA PRENATAL	3
EL SISTEMA NERVIÓS:	3
EL TACTE:	4
EL GUST:	4
L'OÏDA:	4
LA VISTA:	4
EL DOLOR:	5
CONSCIÈNCIA:	5
PRIMERA INFÀNCIA	6
PERCEPCIÓ:	6
DESENVOLUPAMENT SENSORIOMOTOR:	6
DESENVOLUPAMENT DEL LLENGUATGE:	8
SOCIALIZACIÓ:	9
BIBLIOGRAFIA	11
HIPERVINCLES	¡ERROR! MARCADOR NO DEFINIDO.

PSICOLOGIA EVOLUTIVA

ETAPA PRENATAL I PRIMERA INFÀNCIA

La psicologia del desenvolupament o psicologia evolutiva estudia els canvis i continuïtat de la conducta des de la infància fins a la vellesa. Suposa l'estudi de les persones a través del seu cicle vital.

DESENVOLUPAMENT EVOLUTIU

L'ETAPA PRENATAL

El desenvolupament d'un fetus a l'úter no solament es caracteritza per l'evolució corporal; també adquireix els sentits. Molt abans de néixer, a partir de la segona setmana de gestació i fins el setè mes, desenvolupa aquells que resulten indispensables per viure normalment en societat.

La formació dels sentits s'opera d'acord amb una cronologia molt precisa; el tacte és el primer a desenvolupar-se, la qual cosa li permetrà el inici d'una primera relació afectiva entre el nen i els seus pares abans del naixement; posteriorment apareixen el gust, l'oïda i finalment la vista.

El sistema nerviós:

Físicament, mare i fill no comparteixen un cervell ni un sistema nerviós comuns; cada un compta amb el seu aparell neurològic i el seu sistema de circulació sanguínia. En conseqüència, els enllaços neurohormonals són vitalment importants ja que constitueixen un dels pocs mitjans en que la mare i el seu fill intrauterí poden mantenir un diàleg emocional. En general és la mare qui inicia el diàleg. El procés té lloc a l'escorça cerebral de la mare generant hormones que el fetus capta.

Al final del cinquè més de gestació, el cervell i la medul·la espinal del fetus estan enllestits, des del naixement fins el final de la seva vida, ja no es desenvoluparà cap neurona més.

Tot s'inicia amb la multiplicació cel·lular de l'ou fecundat, que és la cèl·lula base. A partir d'una sola cèl·lula, les neurones es desenvolupen i s'organitzen en un tub, i el desenvolupament i transformació de l'esmentat tub neural, permet la formació dels hemisferis cerebrals i el canal central de la medul·la espinal. Aquesta formidable explosió de mil neurones per segon té lloc durant els primers mesos de gestació. A partir de les hores, les neurones comencen a destruir-se sense ser reemplaçades. A continuació succeeix el que els especialistes anomenen migració neuronal: Les neurones recent formades es desplacen fins a la perifèria de la matèria cerebral per

formar el còrtex o escorça cerebral. En el transcurs dels mesos següents, i fins el naixement, les cèl·lules nervioses creixeran i es diversificaran. Les neurones desenvolupen els seus axiomes i dendrites i s'instal·len les sinapsis que conformen una xarxa intrincable.

La formació del cervell és singularment complexa. Certes perturbacions poden actuar sobre el seu desenvolupament neurològic: l'alcohol, la toxoplasmosi, la rubèola, el tabac, determinats medicaments, etc...

S'estima en el 7% la taxa de nens nascuts amb problemes neurosensorials greus, els han adquirit en el transcurs de l'embaràs.

El tacte:

Les primeres sensacions tàctils apareixen a partir de la setena setmana i mitja de vida fetal, localitzades sobretot al voltant de la boca.

A les 10 setmanes i mitja es possible aconseguir que mogui una mà.

Una altra experiència va demostrar que quan un dit s'arpenja a la panxa de la mare, el fetus retrocedeix com per fugir del perill.

A l'actualitat també es sabut que el braceig en el líquid amniòtic li proporciona múltiples sensacions de roçament, sens dubte agradables.

El gust:

Apareix a la vegada amb la formació de les papil·les gustatives, al voltant del tercer mes de gestació. Les primeres s'instal·len als teixits que es convertiran en la llengua alguns mesos després. Després es desenvolupen i creixen fins el punt d'ocupar tota la cavitat bucal i són dos o tres vegades més nombroses que en els adults.

A partir del quart mes de vida intrauterina, les papil·les gustatives del fetus són capaces de discriminar els gustos.

L'oïda:

El sistema auditiu es troba llest per funcionar a partir del quart mes.

Un fetus al setè mes d'embaràs coneix la veu de la seva mare i reconeix la del seu pare.

El líquid en el qual es banya el fetus, malgrat sigui conductor del so, també el deforma.

Pot percebre millor un ritme que identificar sons aïllats.

La vista:

El sistema visual és l'últim d'instal·lar-se durant el cicle de la gestació. Les parpelles s'obren als set mesos de vida intrauterina, fins aleshores romanen tancats, perfeccionant-se.

El dolor:

En les diverses edats de la vida intrauterina, el fetus respon als estímuls “aflictius” amb modificacions hormonals i reaccions cardiopulmonars.

Al final dels seus treballs d’investigació, els doctors Arand i Hickley, varen publicar una autèntica petició a on sol·liciten que s’observin de manera sistemàtica regles de tractament més humà per estalviar als nens experiències aflictives o fatigants que els adults els hi puguin infringir encara abans d’haver nascut.

Consciència:

Aproximadament als vuit mesos i mig, apareixen per primer cop signes que indiquen que el fetus alterna cicles de son lenta amb altres de son paradògica.

Es sap que en les 24 hores que precedeixen al naixement el son de la mare i el fetus s’harmonitzen.

En el naixement els dos sons estan ben diferenciats, però el nen no ha adquirit encara la noció de vigília i son, dia i nit, que li exigirà entre dos i tres mesos d’aprenentatge.

El nen coneix la veu de la seva mare abans de néixer. En el segle XVII cada tribu gitana tenia una melodia específica que entonaven les mares durant l’embaràs. Les lletres d’aquelles cançons i les seves melodies són una empremta auditiva perenne que permet al nen reconèixer el seu clan.

Comunicar mitjançant haptonomia.

Es deu a un metge neerlandès, Frans Veldman.

La tècnica es basa en el sentit del tacte i es practica a partir del moment en que el nen es mou. Quanta major carga afectiva tinguin aquests intercanvis, més s’enriquirà i expandirà la personalitat del nen.

Després de seguir a 2000 dones durant el seu embaràs i el naixement, la Dra. Monika Lukesch (psicòloga), va arribar a la conclusió de que l’actitud de la mare produiria l’efecte més important en la forma de ser del nen.

Els fills de les mares “acceptadores”, eren emocional i físicament molt més sans al néixer i després, que els fills de les mares rebutjadores.

PRIMERA INFÀNCIA

Després del naixement, el creixement físic és bastant ràpid durant els dos o tres primers anys de vida, i va desaccelerant segons avança l'edat.

Percepció:

En referència a la discriminació perceptiva dels bebès, sembla que es pot afirmar que els nens de 5-6 mesos han aconseguit valors similars als adults en relació a la seva discriminació perceptiva. Així doncs, des del moment del naixement, són capaços de percebre algunes qualitats mentre que altres s'aniran desenvolupant en els propers mesos. Això es vàlid per la percepció visual (color, percepció de l'entorn, d'objectes i aconteixements...) i també per altres modalitats: audició, olfacte, gust, sensibilitat cutània, sensibilitat al dolor....Aquestes modalitats semblen estar interrelacionades entre si, el que fa suposar que la percepció del bebè és bastant similar a la de l'adult, encara que no hi ha dubte de que en etapes posteriors s'anirà afinat.

Malgrat també es cert que els estudis realitzats ens indiquen que els bebès es senten atrets en major mesura per estímuls procedents de les persones, concretament pel rostre humà.

Desenvolupament sensoriomotor:

El desenvolupament més notable en aquesta etapa serà a nivell psicomotor. Aquest nivell de desenvolupament s'utilitzarà com a mecanisme avaluador del estat psíquic de molts nounats.

Els principals avanços que s'aconseguiran en la seva intel·ligència sensoriomotora són:

- **Estadi 1: L'exercici dels reflexos (0-1 mes):**

El nounat té un ampli repertori de reflexos que li són innats, automàtics, de diversos tipus i diferents funcions. Alguns d'aquests reflexos són: el reflexe de "Moro" o el de "Babinski", que es perdran progressivament; altres són reflexes de succió i de prensió, que constitueixen part de la seva adaptació al medi.

- **Estadi 2: Les primeres adaptacions adquirides (1-4 mesos):**

Apareixen les primeres adquisicions, els primers hàbits, malgrat encara no tenen caràcter d'intencionalitat. Això és possible gràcies a que amb la repetició dels reflexos, aquests es tornen adaptatius. Algunes d'aquestes conductes són: xuclar-se els dits polzes de manera sistemàtica, coordinació del reflexa de succió amb el moviment de la mà, coordinació ull-mà...

En aquest estadi és quan el bebè comença a ser capaç d'exercir cert control sobre el seu cap.

- **Estadi 3: Procediments dedicats a perllongar espectacles interessants (4-8 mesos):**

Les conductes es centraran en allò que el nen li resulta interessant, dirigides cap a unes conseqüències ambientals i no centrada en l'activitat del propi cos com esdevenia en estadis anteriors. Aquests esquemes van enfortint els anteriors i es van consolidant les conductes d'exploració del medi.

Aquestes conductes exploratòries es veuen afavorides per la capacitat del bebè de romandre en posició sentada sense ajut (6-7 mesos) i per la realització de moviments de braços i peus abans de caminar (8 mesos).

- **Estadi 4: La coordinació i la seva aplicació a situacions noves (8-12 mesos):**

El nens seran capaços de repetir esquemes anteriors i d'aplicar-los a noves situacions per aconseguir una fita, pel que la seva conducta ja adquireix caràcter d'intencionalitat, malgrat encara no es capaç de tenir una representació de la situació en aquesta etapa.

- **Estadi 5: El descobriment de nous mitjans a través d'experimentació activa (12-18 mesos):**

Aquesta etapa es constitueixen nous esquemes mitjançant l'experimentació activa. El nen coneix el mitjà a través de l'experimentació, del joc, de l'exploració dels objectes, provocant situacions noves en front d'aquest i el mitjà que l'envolta.

A banda, si ens referim al seu sistema locomotor, el nen ja és capaç d'estar en peu i caminar sol (12-14 mesos), el que li permet ampliar el seu camp d'exploració.

- **Estadi 6: Invenció de nous mitjans a través de combinacions mentals (18-24 mesos):**

En aquesta etapa, són capaços d'aconseguir una nova conducta mitjançant combinacions mentals anteriors a la pròpia acció; mitjançant experimentació interna, s'adelanten a la situació i la resolen. Al final d'aquest estadi, són capaços de construir una representació mental de la situació. Aquesta representació és el que Piaget va anomenar imatges simbòliques.

Desenvolupament del llenguatge:

En aquesta etapa comencen a perfilar el llenguatge, primer a partir d'uns sons bàsics que els permeten comunicar-se amb l'entorn, preferentment amb els seus cuidadors, per més tard començar a emetre les primeres paraules; malgrat no serà fins una etapa posterior quan aquestes paraules s'enllacen fins a formar una parla telegràfica o composta per substantius sense partícules que les connectin.

La funció del llenguatge es bàsica per el desenvolupament de l'ésser humà, doncs a través d'aquest, ens comuniquem amb els demés i és, alhora, la base del nostre desenvolupament cognitiu (pensament, raonament, memòria...)

Els nens aprenen la llengua que es parla al seu entorn, ja que no existeixen disposicions biològiques que els predetermini a parlar un determinat llenguatge. Una anàlisi dels processos en l'adquisició del llenguatge ens permet veure com arriben a dominar els significats de les paraules, les formes que aquestes adopten les seves relacions amb els sons i les relacions formals entre elles (semàntica, morfologia, fonologia i sintaxi).

En l'etapa paralingüística, els nen emeten sons i fins i tot mostren certa preferència per alguns d'ells. El que marca el punt d'inflexió en l'adquisició del llenguatge (etapa lingüística) és la reiteració d'aquests sons per a referir-se a uns objectes o unes accions concretes i que els diferencia d'altres sons destinats a d'altres accions o altres objectes. Un cop que adquireixen les primeres paraules, sobre tot els substantius, faran us d'ells en contextos limitats, per posteriorment descontextualitzar-les o aplicar-les a d'altres contextos diferents.

La primera infància es caracteritza per ser una etapa prelingüística.

- **Fins els 2 mesos:** Establiment de comunicació rudimentària, per mitjà dels primers sons, caracteritzats per les vocals produïdes de forma aïllada (freqüentment la a, e).
- **Dels 2 als 6 mesos:** Es van modificant aquests sons fins que es produeix una combinació de consonant-vocal. Hi ha una fixació en diferents objectes, que posa les bases per el posterior domini comunicatiu.
- **Dels 6 als 12 mesos:** El nen ja comença a repetir les síl·labes en el que es coneix com balbuceig i introdueix sons i seqüències de sons cada cop mes complexes.
- **Entre els 10 i 24 mesos:** Es pronuncien correctament totes les vocals i moltes consonants malgrat que el sistema fonològic complet pot retrasar-se fins els 5 anys. És en aquest període en el que comencen a emetre algunes paraules, sobre tot a partir dels 16-18 mesos, en el que es produeix un increment ràpid d'algunes. D'aquestes mostren preferència pels substantius, i que representen objectes per els quals poden exercir alguna acció.
- **A partir dels 24 mesos:** Cada cop aniran adquirint major nombre de paraules, aquestes s'aniran interrelacionant entre si fins a donar lloc a

frases més complexes (introducció de preposicions, subjectes, formes verbals).

Socialització:

Tant punt neixen, els nens van desenvolupant els processos de socialització, utilitzant per això de l'entorn que els envolta. Els encarregats d'aquest procés són els agents socials (persones, institucions, ...). La socialització suposa l'adquisició de valors, normes, costums, rols i coneixements, que serviran per a possibilitar el desenvolupament de la persona en el seu entorn familiar i social.

En aquesta etapa infantil, els agents socials que major influència exerceixen són les persones pròximes al nen, es a dir els pares, germans, avis, cuidadors, etc. En etapes posteriors, encara sense perdre la seva influència, deixen pas a es institucions, sobretot centres educatius, i cada cop més als mitjans de comunicació.

Malgrat la importància de l'establiment dels vincles afectius, sobre tot durant els primers mesos i anys de vida, al principi adopten una postura de confiança, i marxen amb qualsevol, però això tant sols durarà els primers 4-5 mesos de vida, per anar donant lloc a la cautela, el recel i la por cap a les persones estranyes durant el segon semestre de vida. És al finalitzar el primer any de vida quan el nen es reconeix a sí mateix.

Dintre dels processos de socialització podem parlar de:

- **Processos mentals de socialització:** Adquisició de coneixements- valors, normes, costums, aprenentatge del llenguatge.

Normes: El nen es socialitza mitjançant unes **normes** que s'estableixen dins de l'àmbit familiar i en la societat. Durant els primers anys de vida, les normes imposades pels seus pares, els permeten anar discernint del que és correcte i del que no, i poc a poc les aniran interioritzant en el seu esquema mental, de coneixement. Els valors, les costums, solen venir determinades familiar i socialment, i el nen poc a poc els anirà fent seus.

Els valors són les creences que cada persona té i en base a les que pren certes decisions i que ens permeten donar sentit i significat a la nostra vida. En els primers moments de la vida d'una persona, aquesta adopta els rols de la seva família i de l'entorn, per anar després, identificant els propis valors, que poden variar o no.

Les costums són conductes que es repeteixen amb certa freqüència, establertes cultural i socialment, pel que cada país, cada cultura, solen tenir uns costums propis que les diferències de les altres. En aquesta primera etapa, els nens solen conèixer les principals costums de la seva cultura i, de

la societat, que marcaran la forma de moure's i relacionar-se amb el seu entorn.

- **Processos afectius de socialització:** Establiment del "apego" i formació de vincles afectius amb pare/mare, germans, amics...

La socialització està mediatitzada per les relacions interpersonals. Els éssers humans som éssers socials, el nostre desenvolupament està vinculat a la relació amb les persones que ens envolten, i poden ser relacions de parentela, amistoses, escolars, laborals, d'oci, temps lliure... Generalment aquestes relacions estan regides per algun tipus de vincle afectiu, començant per l'"apego", que es produeix durant els primers mesos de vida.

El "apego", implica sentiments, conductes i expectatives. Aquest llaç afectiu es forma primerament amb la persona que es sol fer càrrec del nen, generalment la seva mare, pare o criador, encara que és possible que existeixin varies figures d'"apego". A mesura que anem creixent, la figura del "apego" va canviant, en etapes posteriors, poden tenir una major rellevància, un amic.

Gràcies a les relacions d'"apego", les persones som capaces d'adquirir certa seguretat emocional que ens permet explorar el món, obrir-nos confiadament als demès, creure en les nostres possibilitats i superar possibles decepcions que ens trobarem al llarg de la vida. Tot dependrà del tipus d'"apego" que s'estableixi en els primers moments, doncs existeixen varis tipus: "apego" segur, ansiós o insegur i fred o distant.

Segons quin sigui el que ha predominat en la nostra infància, així seran les nostres relacions interpersonals en la vida adulta, la qual cosa marca la importància d'aquests primers moments de la relació del nen amb les persones que els rodejen i cuiden i amb les que estableixen vincles afectius.

- **Processos conductuals de socialització:** Conformació social de la conducta. Aprenentatge d'aquelles conductes desitjables socialment, rols socials.

El procés de socialització es veu reflexat a través de les conductes, la nostra carta de presentació al món. Al llarg de la vida, anem aprenent quines conductes són adequades i quines no i en quins moments. Les conductes són la forma que tenim de relacionar-nos amb els demès, ja sigui en l'entorn familiar, escolar, laboral, oci...

Aprenem que hi ha determinats rols socials, és a dir, papers que tenim que interpretar en la societat i que estan preestablerts culturalment; malgrat puguin modificar-se. Aquests rols poden ser més o menys rígids, encara que el ideal és que siguin flexibles i que cada persona pugui interioritzar els seus propis en funció de les seves creences, de la seva actitud, de la seva cultura.

Són importants sobretot en les primeres etapes de socialització, doncs marquen les pautes a seguir segons les situacions. Aquests rols, solen estar relacionats amb els rols de gènere, és a dir, amb les conductes que es suposen són pròpies de dones i les que són pròpies d'homes en la interrelació social, familiar o de parella.

Moltes vegades trobem rols socials o de gènere massa rígids i que donen lloc a conductes discriminatòries, cosa que podem comprovar en les conductes sexistes, aquelles que pressuposen la superioritat del sexe masculí sobre el femení.

BIBLIOGRAFIA

- *La vida secreta del niño antes de nacer*
Dr. Thomas Veriny y John Kelly
- *Tu embarazo*
Cristina Schilte – Françoise Auzow
- *La formación de la personalidad del niño (G. Alphonse)*
Morata. Madrid, 1984
- *La personalidad : su configuración i desarrollo (Allport)*
Herder. Barcelona
- *Psicología infantil para padres (S.M. 1985)*
J. Gil Barberà
- *Manual del educador familiar*
Asetil, 2001
- *Psicología. Guía de estudio (Omega, 1978)*
G. Liñzey